

Asia: VN/12957/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

4 luku – Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Tunnistatteko, että esitetyillä laeilla olisi vaikutuksia, joita ei ole huomioitu esityksessä?

Vaikutukset kalatalouden yrityksiin:

Mikäli kalataloutta ei oteta lakiesityksessä huomioon, kalatalousyritykset (sekä alkutuotanto että jalostus) tulevat menettämään toimintamahdollisuuksiaan tai niiden kilpailukyky heikkenee tuntuvasti. Suomen kiintiöiden hyödyntämismahdollisuudet, työpaikat ja vaikuttamismahdollisuudet voivat kadota tai siirtyä kansainvälisten yritysten haltuun. Kotimaisen elintarvikekalan jalostuksen kehittämispotentiaali menettäisi tällöin merkittävän voimavaransa sekä heikentäisi vientimahdollisuuksia.

Vaikutukset tuulivoima-alan yrityksiin:

Kalatalousviranomaisen kannattaa yksinoikeuden saannin selkeää järjestämistä lakiesityksen mukaisesti, koska se helpottaa tutkimustyötä, tiedonsaantia ja oletettavasti lisää yritysten sitoutumista hankkeisiin. Esityksen tavoitteena oleva selkeys ja ennustettavuus voivat kuitenkin jäädä toteutumatta, jos laki mahdollistaa tuulivoima-alan yrityksiä hakemaan lupia alueille, jotka eivät yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta sovellu tuulivoimarakentamiseen. Hakemukset soveltumattomille alueille ovat prosesseja, jotka tuulivoima-alan yritysten näkökulmasta vaativat merkittäviä taloudellisia ja ajallisia resursseja sekä viivästyttävät soveltuville alueille suunniteltujen hankkeiden viranomaisprosesseja. Vaadittavien lupien saanti tulisi varmistaa alueen valintaprosessissa säätämällä tärkeimmät valintakriteerit lakiin (tarkennukset kohdissa muu palaute).

Vaikutukset huoltovarmuuteen ja kansanterveyteen:

Kalatalouden yritysten toimintaedellytysten parantamisella sekä kalan saatavuuden lisäämisellä mahdollistetaan kalastusoikeuksien käyttömahdollisuudet sekä alue- että kansainvälisillä vesillä.

Kalastuksen jatkuvuus tulee ottaa huomioon merialueiden hyödyntämistä koskevissa asioissa. Kalatalouden alkutuotannon ylläpidolla varmistetaan jatkossakin elintarvikekalan ja kalanviljelyn rehuraaka-aineen saatavuus, jotka edistävät kansallista huoltovarmuutta ja kansanterveyttä. Silakan troolilaivasto tuottaa määrällisesti merkittävimmän osan Suomen kalan saaliista.

Vaikutukset viranomaisiin:

ELY-keskukset: Merituulivoimahankkeisiin kohdistuva asiantuntijatyö vaatii lisää resursseja. Mikäli alueita huutokaupataan suuri määrä yhtäaikaaisesti, ELY-keskuksen käsittelykapasiteetti ylittyy. ELY-keskuksen kalatalous- ja ympäristöviranomaisille on taattava riittävät resurssit tuulivoiman kehittämisen ripeään edistämiseen. Yksin kalatalousviranomaiselle tarvitaan n. 1 htv. vihreän siirtymän tuomien tehtävien hoitoon.

Muu palaute vaikutusarvioista

ks. muu palaute.

7 luku – Säännöskohtaiset perustelut

Palaute alueen valinnasta

Alueen valinnasta on säädetty lakiesityksessä: "...on otettava huomioon yhteiskunnan kokonaisuus." Perustelussa avataan, että tämä tarkoittaa "...ennen kaikkea liikenteen ja kalastuksen, sekä ympäristötekijöiden huomiointia."

Kalatalousviranomaisen katsoo, että valitut linjaukset ovat pääosin oikeita. On kuitenkin huomioitava, että kokonaisedun pääpainopisteitä ei avata lakitekstissä. Lain nykyinen muoto aiheuttaa alan viranomaisille ja toimijoille tarpeettoman edunvalvontatarpeen. Kokonaisedun pääpainopisteiden kirjaaminen lakiin mahdollistaa lakiesityksen tavoitteet; selkeys, oikeudenmukaisuus, läpinäkyvyys ja ennakoitavuus. Tämän lisäksi kirjaukset selkeyttäisivät hallinnollisia prosesseja.

Yhteiskunnan kokonaisuus tulisi kirjata lakitekstiin hallituksen esityksen perustelun mukaisesti, tällöin 2 §:n viimeinen lause kuuluisi: "Talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen valinnassa on otettava huomioon yhteiskunnan kokonaisuus, ennen kaikkea liikenteen ja kalastuksen, sekä ympäristötekijöiden huomiointi."

Ehdotamme myös, että aluevalinnan vähimmäiskriteerit avataan lain perusteluissa sekä laissa tai asetuksessa. Ehdotamme seuraavat kriteerit:

1. Kalataloudelle ja huoltovarmuudelle kriittisten kalastusalueiden säilyttäminen rakentamattomina:
 - kiinteät troolikäytävät
 - elintarvikesilakan kausipyyntialueet
 - erittäin intensiivisen pinta- ja välivesitroolauksen alue eteläisellä Selkämerellä

Perustelut: Troolaus on lähtökohtaisesti merkittävin elintarvikekalan pyyntimuoto, troolikäytävät määräytyvät merenpohjan profiilin mukaan eivätkä ole siirrettävissä. Tuottavia troolialueita on vähän. Myös käyttöajoiltaan vähäiset troolikäytävät voivat olla merkittäviä, sillä kausikalastuksessa niiden avulla varmistetaan kalan toimitusvarmuus. Kausikalastusalueille on ominaista suuri pyyntitehokkuus. Eteläisen Selkämeren pyyntialueet, myös pintatroolausalueet, ovat troolikalastuksen arvoketjun selkäranka ja Suomen kiintiöiden kalastuksen perusta. Alueella ei saisi laajasti estää kalastusta. Esitetyt muutokset eivät merkittävästi vähennä tuulivoimaan käytettävissä olevaa pinta-alaa.

Palaute vakuuksista (osallistumisvakuus ja edistämismaksu)

-

Palaute maksuista (osallistumismaksu ja hyödyntämismaksu)

-

Muu palaute kilpailutuksesta

-

Palaute hyödyntämisluvasta

-

Palaute valitusten osittaisesta keskittämisestä Vaasan hallinto-oikeuteen (Erityisesti hallinto-oikeuksille, korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja markkinaoikeudelle osoitettu kysymys)

-

Palaute muutoksenhausta

-

Palaute talousvyöhykelain muutoksista

-

8 luku – Lakia alemman asteinen sääntely

Palaute asetuksella myöhemmin säädettäviin asioihin liittyen

Ks. muu palaute.

Muu palaute

Tähän pyydetään jättämään palaute vain niistä asioista, joita ei ole mainittu yllä.

Kalatalouden ja merituulivoiman optimaalinen kehittäminen

Lakiesitys koskee nykytilassa erityisesti Pohjanlahtea. Pohjanlahti on Suomen kalatalouden ja siihen liittyvän huoltovarmuuden kannalta ydinasemassa. Pohjanlahti on kalataloudellisesti, hallinnollisesti, juridisesti ja sotilaallisesti Suomen ja Ruotsin hallinnoima sisämeri, jonka kalakantoja on suhteellisen helppoa hyödyntää ja hallinnoida. Pohjanlahden silakkakanta pystyy tuottamaan 50 000–100 000 t kalaa/v, joka voisi olla nykyistä huomattavasti merkittävämpi perusta Suomen elintarviketeollisuudelle. Yli 80 % Pohjanlahden silakkakiintiöstä kuuluu Suomelle. Suomella on toimiva kalastuslaivasto ja kotimainen kalankäsittelyinfrastruktuuri. Arvoketjulla on valmius kapasiteettisäilyksille esim. huoltovarmuuden tarpeisiin. Laivaston, infrastruktuurin, arvoketjun ja ammattitaidon ylläpito perustuu kalavarojen markkinaehtoiseen hyödyntämiseen. Merituulivoiman kehittäminen Suomessa ja Ruotsissa uhkaa markkinaehtoisesti toimivaa kalatalouttamme, mikäli se vie merkittävimmät troolialueet. Troolausalueita ei voi siirtää. Siksi ilman kokonaisvaltaista, järjestelmällistä suunnitelmaa, on todennäköistä, että avomeritroolauksen elintarvikesektori arvoketjuineen pienenee, kalatalouden kotimaisuusaste vähenee ja kalakantojen hyödyntämisen kestävyys heikkenee. Tuulivoiman tuotantoa ja troolikalastusta ei voida harjoittaa samalla alueella, joten viimeistään hankkeiden luvitusvaiheessa on tehtävä päätös alueen käytöstä.

Nykytilanteessa kalatalousviranomaisen vaikuttamismahdollisuudet rajoittuvat yksittäisten hankkeiden YVA- ja lupaprosessien kommentointiin. Esitämme lakiesitykseen selkeitä kirjauksia, jotka varmistaisivat tuulivoiman, kalatalouden, liikenteen ja ympäristöasioiden yhteensovittamisen ja eri toimijoiden tasavertaisen kohtelun. Näkemyksemme on, että tasavertainen kohtelu on teknisesti mahdollista. Selkeä suunnitelma olisi hallitusohjelman mukainen, keventäisi hallinnollista taakkaa, nopeuttaisi prosesseja sekä lisäisi prosessien ennakoivuutta ja läpinäkyvyyttä.

Helenius Nina
Varsinais-Suomen ELY

Deinhardt Manuel
Varsinais-Suomen ELY - Kalatalousviranomainen